

książek poświęconych Janowi Pawłowi II i ks. prof. dr hab. Józefowi Kudasiwiczowi. Przedstawione referaty udokomutowały głęboki wpływ, jaki wywarł Jan Paweł II podczas swojego pontyfikatu na biblistykę a zwłaszcza na polskich biblistów. Ten aspekt współczesnych badań biblijnych wymaga jednak dalszej pracy. Szczególne znaczenie miałyby włączenie w te badania historyków. Prosta analiza tekstu i wskazywanie na istnienie słownych i frazeologicznych podobieństw między nauczaniem Papieża Polaka a Biblią przy obecnym stanie badań historycznych i stosowanych przez historyków metod grozi zbytym uproszczeniem i pominięciem wielu ważnych aspektów nauczania. Zakorzenie papieskiego nauczania biblijnego w kontekście historycznym pomoże przede wszystkim zrozumieć jeszcze bardziej geniusz jego lektury Słowa Bożego, a przede wszystkim niezwykłą zdolność zastosowania Słowa Bożego do konkretnych sytuacji egzystencjalnych człowieka.

**DER ERSTE PAPST.
ARCHÄOLOGEN AUF DER SPUR DES HISTORISCHEN PETRUS**

Michael Hesemann
recenzja

ks. Grzegorz Jankowiak

Książka Michaela Hesemanna składa się z dziesięciu rozdziałów, w introdukcji oraz epilogu¹ Autor, przyjmując rolę przewodnika, kończy swoje opracowanie dwoma załącznikami, w których oprowadza czytelnika po Bazylice św. Piotra w Rzymie, a także daje praktyczne wskazówki jak dotrzeć do wykopalisk (*scavi*) pod świątynią. Ponadto zamieszcza autor wykaz przydatnej literatury. Na uwagę zasługuje również kilkadziesiąt fotografii oraz planów architektoniczno-urbanistycznych dotyczących miejsc pobytu św. Piotra. Współautorką opracowania jest prof. Eva-Maria Jung-Inglessis, jedna z niewielu żyjących jeszcze naocznych świadków wykopalisk archeologicznych pod Bazyliką św. Piotra, które odbywały się w latach czterdziestych minionego wieku.

Krótką charakterystyka na obwołanie książki porównuje dzieło Hesemanna do thrillera naukowego. I chociaż ocena ta jest oczywiście przesadzona, to jednak lapidarnie oddaje ducha książki. Niemiecki historyk stara się bowiem w sposób popularno-naukowy uczynić na powrót żywą nie tylko postać Rybaka z Galilei,

¹ Pattloch Verlag, München 2003, stron 304.

ale również wskrzesić osoby i miejsca z jego otoczenia. Czyni to przy pomocy doskonałej narracji. Ogólnie rzecz ujmując, Hesemann poszukuje odpowiedzi na pytanie: skoro Rzym uważany jest za centrum chrześcijańskiego świata, a papież za następcę Świętego Piotra, to jakie są racjonalne przesłanki przemawiające za tym, że przesłanki te nie są pobożnymi legendami, ale wyrastają z historycznej rzeczywistości? Nie mamy tutaj do czynienia z egzegezą biblijną w ścisłym sensie ani też z klasyczną biografią, lecz z fascynującym poszukiwaniem historycznych i archeologicznych śladów życia oraz misji pierwszego z Apostołów.

Punktem wyjścia „opowieści” Hesemanna są wspomniane już watykańskie *scavi*. Swoista wędrówka, którą jest cała książka, a w której czytelnik prowadzony jest niejako za rękę, rozpoczyna się właśnie tutaj, w półmroku wczesnochrześcijańskiej nekropolii skrytej pod potężnym gmachem największego kościoła świata. To właśnie tutaj, podczas prowadzonych prac, na kamiennej płycie odkryto napis: „Petros eni” - „Piotr jest tutaj” Tak więc grób świętego Piotra jest dla Hesemanna punktem wyjścia w rekonstrukcji biografii Apostoła. Najpierw jednak czytelnik zapoznany zostaje z historią prac archeologicznych w podziemnym cmentarzysku. Historię tę ubogaca autor ciekawymi anegdotami. Następnie cofamy się znacznie w czasie i przenosimy się kolejno do Betsaidy, Kafarnaum i Jerozolimy, poprzez Antiochię, Korynt i znowu Jerozolimę docieramy za Apostołem do Wiecznego Miasta, gdzie na tle cyrku Nerona (wspominanego już przez Tacyta) jako miejsca pokazowych egzekucji chrześcijan, miały miejsce męczeństwo i pochówek świętego Piotra. Nazwy kolejnych miejsc pobytu Apostoła są jednocześnie tytułami poszczególnych rozdziałów.

Hesemann stara się o wiarygodną rekonstrukcję dziejów Apostoła Piotra w szerokim kontekście obecnego stanu badań egzegetycznych oraz historyczno-archeologicznych. Przy tym nieobca pozostaje autorowi także chronologia przedstawień ikonograficznych Księcia Apostołów. Z książki wyłania się bardzo dynamiczny, pełen kolorytu i zarazem głęboko duchowy obraz Świętego Piotra, który, obdarzony wzniosłą i niepowtarzalną misją, pozostał jednocześnie człowiekiem z krwi i kości ze swoimi upadkami, wzlotami, emocjami oraz duchowymi i cielesnymi cierpieniami. Konkluzją całego opracowania jest stwierdzenie, że między „Piotrem historii” a „Piotrem teologii” nie zachodzi rozbieżność – to zdanie o istotnym wydzwiku fundamentalnoteologicznym.

Hesemann korzysta w swojej pozycji ze znanych i dostępnych źródeł, niemniej jednak przystępny styl, ciekawa narracja, a także umiejętne łączenie danych naukowych z przekazem Ewangelii oraz tradycji nadają tej pracy szczególnej wartości. Książka Hesemanna zaadresowana jest do szerokiego grona odbiorców, gdyż z pewnością nie tylko zaciekawi ona teologów, historyków, archeologów, ale również zwykłych czytelników, dla których może stać się impulsem do podjęcia osobiście pielgrzymki śladami świętego Piotra.